

Đạo đức sinh thái một hệ thống giá trị đạo đức mới

Một trong những vấn đề mới trong việc bảo vệ môi trường có lẽ là vấn đề đạo đức sinh thái cần phải được xét lại, và phổ biến ngay để mọi người ý thức được mà cùng nhau hành động.

Trong thời gian gần đây, khi bàn đến sự thoái hóa đạo đức trong cuộc sống, người ta nói nhiều đến “đạo đức nghề nghiệp”, “đạo đức giáo dục”, “đạo đức kinh doanh”,... Nhưng chưa có ai nói tới “đạo đức sinh thái” mặc dầu thiên nhiên, môi trường tại nước ta hiện nay đang bị chính con người chúng ta vì ham tiền trục lợi mà bóc lột, kiệt quệ, phá hủy nghiêm trọng thiên nhiên môi trường, làm mất cân bằng sinh thái gây hậu quả rất nghiêm trọng, đe dọa lớn đến tính mạng toàn dân. Nhất là trong thời gian gần đây xảy ra nhiều thiên tai như: bão lụt và lũ quét ở miền Trung và miền núi, biển xâm lấn, các bờ sông miền Tây bị sạt lở nghiêm trọng,...

Nhân dịp Hội nghị APEC tại Việt Nam, đất nước có triển vọng lớn, được nhiều quyền lợi kinh tế, nhưng cũng đòi hỏi nhiều cam kết mà chúng ta phải thực thi. Nói về APEC người ta thường nghĩ tới chính trị, kinh tế thương mại, phát triển công nghệ,... nhưng cũng phải nghĩ tới tính cách bền vững của nó, nghĩa là đạo đức sinh thái. Cam kết bảo vệ thiên nhiên phải luôn đi đôi với phát triển kinh tế nếu không muốn sa lầy thảm họa diệt vong sau khi môi trường sống bị hủy diệt hoàn toàn.

Muốn phát triển kinh tế gắn liền việc bảo vệ sinh thái môi trường, chúng ta phải thay đổi ngay quan niệm về mô hình phát triển kinh tế và tiếp nhận những giá trị đạo đức mới về bảo vệ thiên nhiên.

Bên cạnh các chính sách, các biện pháp và luật lệ bảo vệ môi trường, chúng ta phải khôi phục lại các giá trị đạo đức sinh thái, khôi phục các quy luật thiên nhiên về sự phát triển các cộng đồng bền vững. Cần làm ngay: Khôi phục các tập quán môi trường dân gian, kiến thức cổ truyền bản địa, các giá trị tinh thần và các tôn giáo về quan hệ với thiên nhiên. Đó là đưa giáo dục môi trường và nhận thức sinh thái từ cái nôi gia đình cho đến giáo dục nhà trường kể từ lớp mẫu giáo đến đại học và trong mọi sinh hoạt thường nhật của người dân.

Điều này rất quan trọng đối với chúng ta là thành viên APEC và toàn cầu hóa. Các nhà đầu tư nước ngoài và chính người dân Việt Nam đua nhau sản xuất làm kinh tế phải biết rằng: thiên

nhiên không thể cung cấp mãi mãi tài nguyên vô tận trên mảnh đất nhỏ bé Việt Nam này. Trong cuộc hội nghị cao cấp về môi trường thế giới MEA tại Colombo (21-22 tháng 1-2006), các nhà khoa học đầu ngành về môi trường đã kêu gọi: “Cần có sự thay đổi hoặc chuyển dịch giữa thiên nhiên, con người và trái đất. Sự thay đổi hành vi và suy nghĩ này là một vấn đề đạo đức cấp thiết không thể bỏ qua, là sự thay đổi quan niệm về mô hình phát triển”.

Tóm lại đây là lời kêu gọi thay đổi lối sống hay nói cách khác là “đổi mới”.

Từ xưa tới nay, dân ta còn có khái niệm nông cạn về sinh thái, do đó chỉ đưa ra những giải pháp nhất thời tạm bợ. Từ nay, muốn làm một cuộc cách mạng về đạo đức sinh thái, chúng ta phải hiểu khái niệm sinh thái một cách sâu sắc và toàn diện hơn. Từ năm 1970, nhà triết học Na Uy Arne Naess đã đặt nền tảng cho khái niệm sinh thái sâu sắc. Đó là sự hiểu biết sâu sắc về toàn bộ các hệ sinh vật trên trái đất và đòi hỏi phải có sự thay đổi quan trọng về văn hóa và văn minh vật chất thông qua liên kết con người với các “mạng lưới sinh vật” (Web of life). Không phải chỉ những lợi ích con người, mà toàn bộ các hệ sinh thái trên trái đất cần được tồn tại. Quan niệm “Trung tâm vũ trụ” (Ecocentrism) lấy thiên nhiên và sự hòa hợp sinh thái làm cơ sở, làm nền tảng phải được coi trọng và phải thay thế quan niệm “Con người vũ trụ” (Egocentrism) vẫn lấy con người là trung tâm của vũ trụ, một chủ nghĩa đã thống trị Âu Mỹ từ rất lâu và làm đờn bầy cho giấc mơ chinh phục thế giới và vũ trụ.

Hiểu biết về sinh thái sâu sắc giúp con người sống hòa hợp với thiên nhiên. Quan niệm mới này làm nảy sinh một hệ thống giá trị đạo đức mới: sự công bằng sinh thái vì một cộng đồng công bằng, dân chủ và bền vững. Công bằng vì tất cả cùng hưởng lợi từ một nền kinh tế chung theo định hướng bảo vệ sinh thái và cộng đồng. Dân chủ vì mọi người kể cả mọi sinh vật trên trái đất đều sống chung dưới một mái nhà Trái Đất. Bền vững vì con người và thiên nhiên không tiêu diệt lẫn nhau, cùng nhau sống hòa thuận (như dân đồng bằng sông Cửu Long đang tập “sống chung với lũ”). Cách sống theo quan niệm sinh thái sâu rộng này đưa đến một xã hội công bằng, một hệ sinh thái toàn vẹn và một môi trường lành mạnh.